

آوارِ خواب

www.ketab.ir

سرشناسه: نانسی، ژان - لوک: ۱۹۴۰م. Nancy, Jean-Luc

عنوان و نام پدیدآور: آوار خواب / ژان - لوک نانسی / ترجمه احسان کیانی خواد

مشخصات نشر: تهران: حرقه نوین، ۱۳۹۴

مشخصات ظاهری: ۸۰ص.

روست: هنر، ادبیات، فلسفه / ۱۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۴۴۵-۰۸-۳

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: مترجمی کتاب به زبان فرانسه بوده و کتاب حاضر از زبان انگلیسی

ترجمه شده است. The Fall of Sleep, c2009 به فارسی برگردانده شده است.

موضوع: خواب / جنبه های روانشناسی

شناسه افزوده: ژان، لوک / احسان، کیانی / مترجم. ۱۳۶۴-،

رده بندی کنگره: ۱۱۰/۴ / BF۱۰۷۱/ن

رده بندی دیویی: ۱۵۴/۶

شماره کتابشناسی ملی: ۰۶۹۱۲۳

ترجمه شده

نشانی: تهران، صندوق پستی ۱۴۳۹۵۱۱۷

Email: hertahnevisandeh@yahoo.com

آوار خواب

هنر، ادبیات، فلسفه / ۱۶

دبیر و سرپرست مجموعه: فرشید آذرنگ

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپ بازرگانی

چاپ اول: ۱۳۹۵ / شمارگان: ۱۰۰۰

طراحی گرافیک: الهام قبه‌ئی

همه حقوق چاپ و نشر این کتاب محفوظ است.

داشت دیر مجموعه

مجموعه کتاب‌هایی که در سطح هنر، ادبیات و فلسفه منتشر می‌شود چندان حول موضوع، مفهوم یا مصداق مشخصی (مثل نقاشی، پست مدرنیسم یا زندگی روزمره) نمی‌گردد بلکه بیشتر گریستر انتشار کتاب‌هایی است که نویسنده‌ی ممتازی داشته‌اند یا آثار متمایزی بوده یا چنین به نظر می‌آیند؛ آثاری بارز و راهگشا و دست‌کم مفید و خواندنی که نمونه‌ای قابل اتکایی از سخن گفتن در باب موضوع خود به دست می‌دهند؛ نوشته‌هایی که در عین اهمیت‌شان از نظرها مغفول‌ماند؛ یا در تکرار مدام نام‌شان، بی‌اثر و بی‌مرور به جلوه کرده‌اند؛ آثاری که عمدتاً یا به لحاظ کمی یا کیفی یگانه‌اند و بی‌همتا را این را انتخاب کتاب‌ها، جمع‌آوری مقالات، تطبیق و بازخوانی ترجمه‌ها و تالیفات، و تراجم آن‌ها برای انتشار و این که همگی‌شان به مرور در یک فضای کلی و استمرار شریک باشند که آن هم مرزبندی میان ابتذال و جدیت است عمده‌ترین سهم و وظیفه‌ی سرپرست و همکاران مجموعه است.

البته این سعی پیشاپیش ادای احترامی است به قرن نوزدهم و جنی فون وستفالن.

فهرست

یادداشت مترجم / ۱۰

یکی به خواب فرو رفتن / ۱۶

دو به خواب می‌روم / ۲۲

سه به خواب از غیاب تا خود / ۲۸

چهار به دنیا ای برابر / ۳۴

پنج، «خفتن» از قضا رویا دیدن، روی، دشواری کار در این است... / ۴۲

شش، لالایی / ۵۰

هفت، روحی که هرگز نمی‌خوابد / ۵۶

هشت، ناقوس مرگی موقت / ۶۲

نه، رسالت کور خواب / ۶۸

یادداشت‌ها / ۷۲

یادداشت مترجم

نام نانسی ابتدا با خوانش‌های مهم او از آثار فیلسوفان مدرن در دهه ۱۹۷۰ مطرح شد: تأملات و بازخوانی‌هایش بر آرای دکارت، هگل و کانت؛ نگاه تازه و نقادانه‌اش بر رومانیسم آلمان و البته بررسی دقیق مفاهیم روانکاوی لاکانی و نظریه سوپزکسیویته لاکان در نخستین کتابش، تا آنجا که لاکان در ۱۹۷۵ این کتاب را بهترین و تنها اثری دانست که در جهت خوانش آرای وی گامی موثر برداشته. در این مسیر فیلیپ لاکو-لابارت هر هم‌راه در کنار نانسی حضور داشته و هر دو متأثر از واسازی دریدایی بوده‌اند که نشان‌های متافیزیکی مفهوم حضور یا معنای استعلایی را در هم می‌شکند. البته همین غم‌ناک بحث شده تا مسأله معنا و متافیزیک حضور جزو مباحث اصلی و کلیدی آرای نانسی باشد؛ هرچند که همیشه ردپای دیگرانی چون مارکس، نیچه، باتای و بلانشون در دریاتش مشاهده می‌شود. او در آثاری که به دهه‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ تعلق دارند بیشتر به صورت‌بندی‌های جدیدی از هستی‌شناسی هایدگر پرداخت؛ نتیجه‌اش آثاری مهم و درخور توجه بودند که در آنها کوشیده بود تا به پرسش‌هایی عمده در

فلسفه معطوف شود: امور و مفاهیمی همچون اجتماع، سرشت امر سیاسی، آزادی و هستی اشتراکی افراد در دنیای مدرن و همچنین روند جهانی‌سازی. از اواخر دهه نود به این سو هم در آثارش مسائل هنر و زیبایی‌شناسی و همین‌طور میراث مسیحیت در اندیشه و فرهنگ اروپا را هدف قرار داده. به همین دلیل، آرا او اولاً به دلیل جنبه‌های سیاسی و اجتماعی‌شان مورد توجه واقع شدند که ریشه به پس‌اساختارگرایی و واسازی اواخر سده بیستم مطرح شده بود. اما در سارهای اخیر سائلی که او درباره هنر و زیبایی‌شناسی ارائه کرده هم با استقبال روبرو شده، خصوصاً در زمینه ادبیات و هنرهای بصری (فیلم و نقاشی).^۱ ولی آوار خواب در کتاب‌های خاص و غریب نانسی است. تنها با یک جستجوی ساده در اینترنت می‌توان فهمید در زبان‌هایی غیر از فرانسه کمتر به این کتاب پرداخته شده و شاید هیچ‌کس این کتاب — چه در نشر و چه در موضوع اصلی — در کارنامه فکری او به‌نوعی از تئیه کارهایش جداست. نشر شاعرانه نانسی با پیشینه‌های فکری که همواره از آراء کانت، روانکاوی فروید و به‌خصوص لاکانی، واسازی دریدایی و البته هسترشناسی هابرماس و گرو و شاید در مجموع از سنت بدیدارشناسی متأثر بوده به‌سراغ موضوعی رفته که شاید کمتر در فلسفه بحثی از آن به میان آمده باشد: خواب.

^۱ مطالب فوق برگرفته از درآیدهای استاد ژرار درونکی و فلسفه و اندیشه نانسی که در یک فرنیچ و سار جیمز به‌ترتیب در دانشنامه اندیشه فرانسوی مدرن و دانشنامه نظریه ادبی و فرهنگ منتشر شده‌اند.

Patrick Ffrench, "Jean-Luc Nancy" in Christopher John Murray (ed.), *Encyclopedia of Modern French Thought*, New York: Fitzroy Dearborn, 2004, pp. 495-496

Ian James, "Jean-Luc Nancy," in Michael Ryan (General ed.) et al., *The Encyclopedia of Literary and Cultural Theory*, Malden, Mass: Wiley-Blackwell, 2011, pp. 725-727

اینجا توضیحی درباره عنوان اصلی این کتاب (*Tombe de Sommeil*) و دو کلیدواژه اصلی نانسی در آن (*tombe* و *sommeil*) به نظر ضروری می‌رسد: ترجمه تحت‌اللفظی عنوان می‌شود «آرامگاه خواب» یا «سنگ قبر خواب». اما همان‌طور که مترجم انگلیسی‌زبان کتاب، شارلوت ماندل، هم در یادداشت کوتاهش آورده، واژه *tombe* در زبان فرانسه تداعی‌کننده معانی دیگری است که برای خوانندگان انگلیسی، و البته فارسی‌زبان، آن دلالت‌ها را ندارد. این واژه در زبان فرانسه با فعل *tomber* پیوند می‌خورد که معنای اصلی‌اش افتادن و «سقوط کردن» است. در عین حال نکته دیگری هم که ماندل به آن اشاره می‌کند این است که ژاک دریدا هم در کتابی با عنوان *Glas* بازی‌های زبانی مشابهی با واژه *tombe* و پیوند آن با واژه‌های *tomb* (مزار، گور)، *tombstone* (سنگ قبر)، *chute* (افتادن، فرود، نزول) و همین‌طور *tomber* داشته که به هر صورت در گفتار این فیلسوف فرانسوی کلیدی بوده‌اند. جدا از اینها، وقتی فعل *tomber* با واژه *sommeil* (به معنای خواب) همراه می‌شود مفهومی کنایی را می‌رساند که در زبان فارسی عموماً می‌گوییم «در خواب فرورفتن»، «از فرط خواب سر پان زدن» یا «از شدت خواب افتادن» و صورت‌های محاوره‌ای مشابه اینجا «فروافتادن» اسم می‌شود با نزول و وقوع خواب مرتبط دانست (استیلا و اشراف خواب) و هم حالت سستی و بی‌رمقی آنکه خوابش گرفته است. در فرهنگ فارسی سخن، فعل «فرورفتن» دارای معانی متعددی است که از بین آنها می‌شود به «نفوذ کردن، راه یافتن» اشاره کرد که دوباره، هم می‌تواند اشاره‌ای به اثر خواب باشد بر خفتگی و هم به وضعیت و حالت (چه بسا ناخودآگاهانه) آنها. «فرورفتن به/ در چیزی» هم به همین ترتیب چند معنی مرتبط با موضوع بحث این کتاب را دارد: ۱. به‌شدت تحت تأثیر آن حالت یا وضعیت قرار گرفتن ۲. احاطه شدن با آن. بنا به آنچه گفته شد، معنای اصلی که برای این کلیدواژه در طول کتاب در نظر گرفته شده

«فرورفتن» (در خواب) و «فروافتادن» (خواب) است، با این توضیح که فعل *tomber* در متن کتاب و بنا به بافتارهای مختلفی که در آنها به کار رفته، به ناگزیر معادل‌های متفاوت و در عین حال مرتبط دیگری هم به خودش گرفته تا مفهوم اصلی بحث تا حد امکان به خوبی منتقل شود. شارلوت ماندل، بعد از ماثورت با خود نانی، عنوان *The Fall of Sleep* را برای کتاب انتخاب کرده. من به تبعیت از همین عنوان و البته به پیشنهاد فرشید آذرنگ عزیز عنوان آوار خواب را برای ترجمه فارسی کتاب برگزیده‌ام که البته قطعاً می‌دانم بازی‌های کلامی این اصلی در آن گم می‌شود.

آوار خواب ابتدا در سال ۲۰۰۷ در فرانسه منتشر شد. دو سال بعد هم به زبان انگلیسی برگردانده و به چاپ رسید. در برگردان فارسی کتاب، مرجع اصلی متن انگلیسی این کتاب بوده و در واقعی به متن اصلی فرانسه رجوع کرده‌ام. ضمناً یادداشت‌های مترجم انگلیسی زبان با علامت (*) در بخش یادداشت‌های کتاب مشخص است، بقیه یادداشت‌ها از مترجم فارسی زبان بوده.